

FINNMARK FYLKESKOMMUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA

FINNMÁRKKU REGIONÁLA GELBBOLAŠVUOĐAPLÁNA 2016-2028

*Oahppu ii leat gollu.
Dat lea investeren.*

Finnmark fylkeskommune / Finnmarkku fylkkagielda
Fylkeshuset, 9815 Vadsø
Tlf. 78 96 20 00 / fax 78 96 23 70
e-post: postmottak@ffk.no
www.ffi.no
Lay-out: To Typer AS – www.totyper.no

Sisdoallu

Álgosánit	4
1 Álggahus	5
1.1 Rámmat ja láidesteamit	5
1.2 Pedagogalaš bargu ja jodiheapmi	5
1.3 Stáhtusa ja álbmotovdáneapmi	6
1.4 Ealahusovdáneapmi ja oahppu	6
1.5 Almmolaš suorgi	7
1.5.1. Dearvvašvuohta ja fuolahus, bajásšaddan ja eará almmolaš bálvalusdoaimmat	7
1.5.2. Álbmotdearvvašvuohta ja oahpahus	7
2 Mánáidgárdi ja vuodđoskuvla	8
2.1 Mánáidgárdi	8
2.2 Vuodđoskuvla	8
3 Joatkkaoahpahus	10
3.1 Finnmárkku fylkkagiela skuvlaeaiggádin	10
3.2 Finnmárkku fylkka joatkkaoahpaha bajitdási mihttomearit plánaáigodagas 2016-2028	10
3.2.1 Mihttomearri	11
3.2.2 Kvalitehta	11
3.3 Fágaskuvlaoahpahus	11
3.3.1 Fágaskuvlla váldomihttomearit boahhteáiggi perspektiivvas	12
3.4 Fágaoahpahus	12
3.4.1. Fágaoahpaha váldomihttomearit boahhteáiggi perspektiivvas	12
3.5 Rávisolbmuidoahpahus	12
4 Alit oahppu ja dutkan	13
4.1 Oahpus bargui	14
5 Ollislaš ja strategalaš ángiruššan	15
6 Višuvdna	15
7 Mihttomearri	16
7.1 Oassemihtut	16
8 Finnmárkku ollislaš gelbbolašvuodáfálaldaga vuodđoárvvut	16
9 Finnmárkku gealboovdáneami deattuhansuorggit	17
10 Plána čuovvoleapmi	17
10.1 Guovddáš gažaldagat barggadettiin doaibmaplánaiguin	17
11 Gáldut	18

Ovdasátni

Govva: Jørn Losvar

Finnmárku regionála gelbbolašvuodaplánas 2016-2028 geahčestit mii ovddasgvlui, mii lea mielddisbuktán ahte mis vuohččan lea 12-jagi ollislaš gelbbolašvuodaplána mii addá midjiide oktasaš geainnu ja oktasaš hámi gelbbolašvuodaovdáneapmái fylkkas.

Ollislaš oahpahusmannolaga deattuheapmi boahtá earret eará mielddisbuktit ahte min nuorat čađahit oahppomannolaga ja ahte rávisolbmot ožžot eanet vejolašvuođaid formaliseret ja viiddidit iežaset gelbbolašvuođa.

Dehálaš eaktun, sihke ealáhusdoaimmaid ja almmolaš ášahusaid ovdáneapmái lea ahte servodagas máhttokapitála hálddašuvvo bures. Jus ealáhusperspektiivvas galgat lihkestuvvat árvoháhkamiin, de fertet álggos lihkestuvvat loktemis oahppodási, ja oahppovuogádat ferte nagodit dustet bargodoaimmaid dárbbuid.

Suohkanat ja fylkkagiellat dárbbasit gelbbolašvuođa vai sáhttet addit buori ja viiddis bálvalusfálaldaga oahpahussuorggis, dearvvašvuodasuorggis, mánáidsuodjalusas j.e. Bálvalusat fertejit sáhttit vuhtiiváldit vuordámušaid mat álbmogis leat bálvalusdássái- ja kvalitehtii. Gelbbolašvuohta lea maiddái dehálaš ovttaskas olbmo eallinkvalitehtii ja dearvvašvuhtii. Finnmarku gullá daid fylkkaide riikkas gos leat eanemus eará báikki orru nuorat ollislaš ohppiidlogu ektui. Hástalus lea ahte ollugat fertejit fárret joatkka-oahpahusa váldit.

Gelbbolašvuodaovdáneapmi lea danin dehálaš buriid ja geasuheaddji báikegottiid ovdáneapmái Finnmarkkus. Mii galgat áinnas leat rápmásat go leat gelbbolaš finnmárkulaččat! Dát ferte leat bajitdási mihttomearri mii min fylkkas lea oahppamii vuodđun.

Mun háliidan bovdet buot fylkka oahpahussuorggi aktevrraid viiddis ja joatkevaš mielváikkuheapmái bargui čuovvolit plána, gullelaš doaibmaprogramma, doaibma-plánaid ráhkadeami ja eará plánaid, strategijaid ovttastahttimiid bokte ja fylkka oahpahussuorggi áŋgiruššamiiguin.

Mii jurddašit ollislaččat, bargat seamma guvlui ja dasto nannet kvalitehta Finnmarkku skuvllain. Ovttasbarggu, árvvasvuođa ja optimismisa bokte sáhttit mii ovttas fuolahit ahte Finnmarku maiddái boahtteáiggis lea fylka gos niegut ollašuvvet!

Čáhcesuolu. juovlamánnu 2015

Runar Sjøstad

Fylkkasátnejođiheaddji

1. Álggahus

Spesialiserejuvvon bargonávccaid alde lea stuora gilvu sihke almmolaš ja priváhta suorggis. Rievttes gelbbolašvuohta lea čoavddafáktora sáhttit addit buriid almmolaš bálvalusaid ja nannet regiovnna ealáhusdoaimmaid gilvonávccaid. Finnmárkku hástalusaid, mat gullet ohppui ja gelbbolašvuhtii, sáhtttá dušše čoavdit geatnegahtti ovttasbargguin, mas suohkanat, fylkkagiella, stáhta ja ealáhusdoaimmat ovttasbarget.

Ulbmil Finnmárkku regionála gelbbolašvuođaplánain lea ovdánahttit ollislaš ja strategalaš ángiruššama, mas mánáidgárdi, vuođđoskuvla, joatkkaoahpahus, alit oahppu ja dutkan gehččojuvvo oktavuodas dainna makkár ovdáneapmi sávvojuvvo Finnmárkkus.

Dehálaš mihttomearri lea ovdanbuktit ja viidásetovddidit čielga njuolggadusaid dasa mot ovttasbargu fylkkas berre leat gaskal almmolaš ášahusaid ja priváhta ealáhusdoaimmaid, suohkaniid, fylkkagiellada, fágaskuvllaid, stáhtalaš sámi joatkkaskuvllaid ja universitehtaid- ja allaskuvlabirrassa ovddidit ovdánangelbbolašvuođa fylkkas.

Gelbbolašvuohta ja oahppu lea dehálaš Finnmárkku regionála ovdáneapmái, mii earenoamážit oidno go ferte leat oktiivástideapmi gaskal dan gelbbolašvuođa mii ovdánahttojuvvo ja regionálalaš ealáhusdoaimmaid dárbvuid.

Eanet bargosisafárren ja sisafárren obbalaččat boahtá nai gáibidit strategiijaid ja doaimmaid iešguđet olmmošjoavkkuide.

Finnmárkku regionála gelbbolašvuođaplánas lea 12-jagi áigeperspektiiva ja dat galgá láchit dili nu ahte positiivalaš oktavuodat gaskal ovttaskasolbmuid oahppoággirdemiid ja ealáhusdoaimmaid gelbbolašvuođadárbbuid Finnmárkkus sáhtttá nannet systemáhtalaš ja beaktilis lági mielde.

1.1 Rámmat ja láidesteamit

Iešguđet hálddašandásiid gustovaš plánat ja strategiijat bidjet iešguđet láidestemiid *Finnmárkku regionála gelbbolašvuođaplánii* hábmemii.

Máhtodepartemeantta deháleamos guovddáš láidesteamit main lea relevánsa oahppovuogádaga ja álbmoga gelbbolašvuođaovdáneami hábmemii ovdanbohtet iešguđetge áiggi gustovaš oahppoplánadahkosiin. Máhtodepartemeanta bidjá vel eanet guovddáš láidestemiid Stuoradiggedieđáhusain mat leat jurdagiid, áigumušaid, mihttomeriid ja ángiruššansurggiid birra.

Finnmárkku demográfalaš ovdáneapmi bidjá dehálaš rámmaid regionála gelbbolašvuođa- ja oahppopolitiikka ovdáneapmái. Lassin boahtiba *Finnmárkku regionála plánastrategiija 2012-2016* ja fylkkagiellada ekonomiiaplána bidjat rámmaid gelbbolašvuođa bajitdási geidnui.

1.2 Pedagogalaš bargu ja jodiheapmi

Máhttoloktema oahppoplánadahkosis gávdnat mii oahpa-husa prinsihpaid: «Skuvla ja oahppofitnodat galget leat organisašuvnnat mat oahppevaš organisašuvnnat ja galget láchit dili dasa ahte oahpaheaddjit sáhttet oahppat nubbi nuppis go ovttasbarget oahpahusa plánema, čadaheami ja árvoštallama dáfus». Skuvlla jodihangotti ovddasvástádus lea čadahit dán prinsihpa, ja dan sáhtttá defineret pedagogalaš jodiheami namahusa vuollái.

Iskkadeamit norgga skuvlajodiheiddjiid gaskkas čájehit ahte 75 % dadjat ahte sis ii leat áigi doaimmahit pedagogalaš jodiheami, áigi manná hálddašeapmái. Stuora hástalus dan dáfus lea loktet gelbbolašvuođa skuvlla jodiheamis ja nu ládje luvvet áiggi skuvlajodihangottis doaimmahit earret eará pedagogalaš jodiheami ja ovdánanbarggu vai joksat sáhtttá oahppevaš organisašuvnna mihttomeari.

Fylkkagildii lea dehálaš viidásetovddidit oahpaheddiid fidno-praksisa buoret profešuvdnapraksisa oktasaš norpmaid bokte. Skuvlla kvalitehtaduktan čájeha ahte oahpaheddiid fidnočađaheamis ja čeahpes skuvlajođiheamis lea stuorámus váikkuhus ohppiid oahppamii ja ovdáneapmi. Lihkostuvvat ovddideame skuvllaid buriid máhttoorganisašuvdnan gáibida čađat gaska barggu skuvlla kollektiivvalaš kapasitehta ovdánahttimiin. Máhttohuksen galgá dáhpuhuvvat kollektiivvalaš oahppama ja máhttojuohkima bokte. Skuvlla ovdáneapmi oahppevaš organisašuvdnan/ámmátlaš searvevuhtan eaktuda dihtomielalaš gaskavuoda bohtosiidda maid buvttada, daid kvalitehtii ja oahpahussii.

1.3 Stáhtusa ja álbmotovdáneapmi

Dehálaš momeanttat fylkka oahpahussuorgái bohtet leat álbmotovdáneapmi ja ovdáneaddji ealáhusat. Ovdáneaddji ealáhusat dás mearkašit ealáhusdoaimmaid dárbu gelbbolaš bargonávccaide. Finnmárkku álbmot orru oalle čeahkis suohkanguovddážiin ja čeahkkebáikkiin. Sullii 3/4 oassi álbmogis orru SGD definišuvnna mielde gávpogiin ja čeahkkebáikkiin. Dát mearkaša sullii 55 000 olbmo buot álbmogis, ollislaš lohku lea 75 207 olbmo (gč. 1. figuvrra). Finnmárkku orrot olbmot seamma čeahkis go dan maid gaskamearálaččat Norggas dahket. Vaikko álbmot orru oalle čeahkis, de leat stuora gaskkat suohkanguovddážiid ja čeahkkebáikkiid gaskkas.

1. Figuvra Finnmárkku ássanminsttar

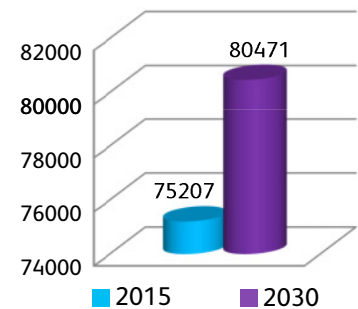
(Gáldu: SGD)

Njealji manemus jagis lea olmmošlohku Finnmárkku lasánan, earenoamážit Álttá, Hámmárfeastta ja Máttá-Várjjaga suohkaniin. Dáin suohkaniin orru sullii bealli fylkka álbmogis. Olmmošlogu einnostusat čájehit ahte vuordimis lassána olmmošlohku fylkkas 2020 ja 2030 rádjái. 2030: boahká olmmošlohku leat lassánan birrasiid 7%:in. Stuorámus lassáneapmi vurdojuvvo Hámmárfeastta ja Álttá suohkaniin, doppe šaddá 20% ja 17% lassáneapmi. Einnosteapmi čájeha ahte muhtun dain unnimus suohkaniin fylkkas sáhttá olmmošlohku unnut ollu.

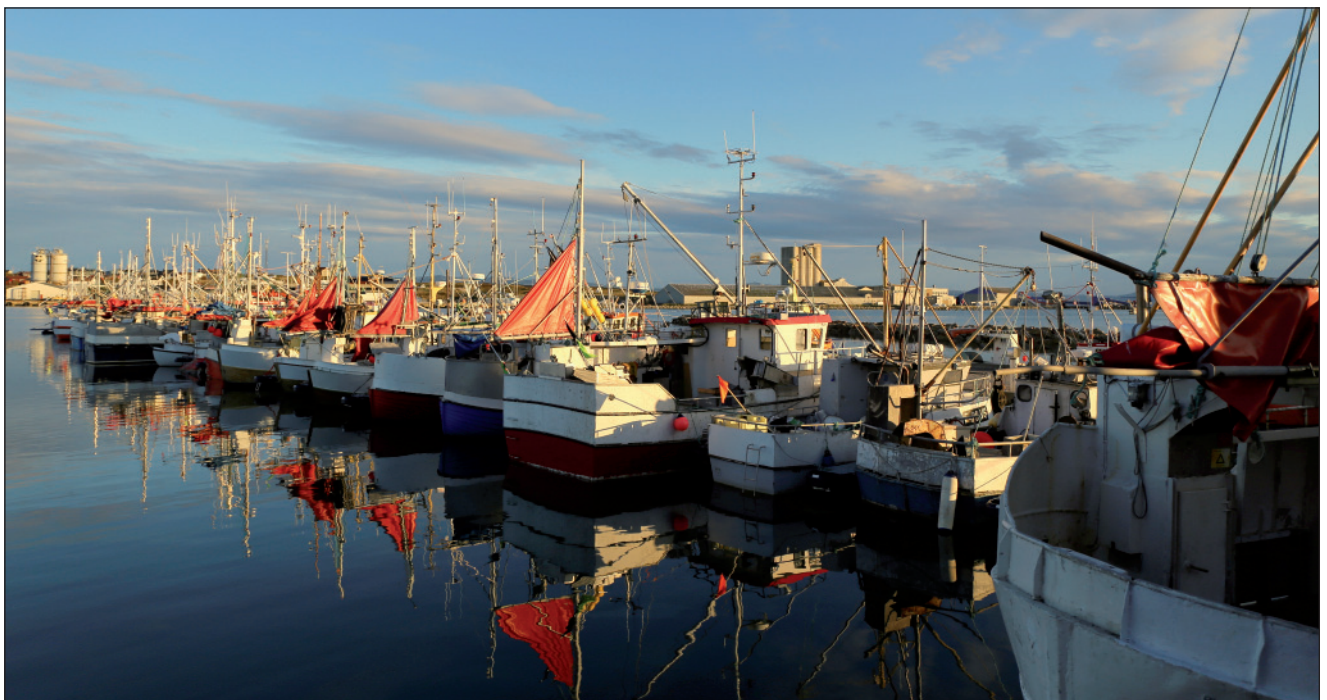
2. Figuvra Vurdojuvvo olmmošlogu lassáneapmi Finnmárkku

(Gáldu: SGD)

1.4 Ealáhusovdáneapmi ja oahppu

Odne juo vurdojuvvo stuora lassáneapmi huksen- ja ráhkadussuorggis, gálvogávppašeamis, fievrredeamis ja fitnodatlaš bálvalusdoaimmain. Petroleumdoaimma, minerálaroggan, mekánalaš industriija, mátkéaláhus ja kulturealáhusat sáhttet buktit lassáneami ja liigeváikkuhusaid mánnga báikái Finnmárkku. Finnmárkku earenoamáš ovdamunit lea buorre álgoávnas gávdnan, earenoamážit luonddu ja vuoddoealáhusain, eanandoalus, boazodoalus, mearradoalus, guolástus ja guollebiebmamis; eará dehálaš ovdamunit leat ealli sámi báikegottit gos sámegeilla ja kultuvra lea váldon v́aras. Seammás lea dehálaš ahte suomagiella ja kvenagiella ja kultuvra maiddái váldojuvvo v́aras.

Guolástus lea leamašan ja boahká ain leat hui dehálaš ealáhussan Finnmárkku, dat lea huksejuvvo ođasmahtti resurssaid ala.

Govva: Odd Angell.

Finnmárkkus leat earenoamáš ja mánggalágan álgoávdnasat árbevieru, kultuvrra, dálkkádaga, birra ja luonddu ektui.

Govva: Odd Angell

Gelbbolaš ja fágaoahppan bargonávccaid gávdnan sáhtta nannenjuvvot go geahččá oahppofálaldagaid oktavuodas álbmotlaš ja ealáhuslaš ovdánemiin ja dárbbuiguin.

Suohkaniin mánáidgárde- ja skuvlaeaggádin, lea dehálaš doaimma das ahte ráhkkanahhtit ohppiid joatkkoahpahussii ja rievttis válljemiidda. Válljemat mat sáhttet addit fylkii gelbbolaš bargonávccaid ja nannet orrunmiela olles fylkkas. Suohkaniidda lea dehálaš ahte sáhttet ovttasbargat gaska-neaset, ja fylkkagielddain golbmanuppelot jagi skuvla-mannolaga dáfus.

1.5 Almmolaš suorgi

1.5.1. Dearvvašvuohta ja fuolahus, bajásšaddan ja eará almmolaš bálvalusdoaimmat

Buriid suohkanlaš bálvalusaid bisuheami dáfus lea áibbas dárbbolaš ánggirušat dearvvašvuođa- ja fuollaoahpuid, bajásšaddannanema ja eará almmolaš bálvalusdoaimmaid.

Gáldu: Fágaskuvlplána 2011- 2014, Finnmarkku fylkkagielda

Fysalaš doaimma eastada 33 eallinvuohkedávdda. .

Govva: Trond Magne Henriksen

1.5.2. Álbmotdearvvašvuohta ja oahpahus

Álbmotdearvvašvuohta definerejuvvo álbmotdearvvašvuođalágas leat álbmoga ollislaš dearvvašvuođadillin, ja mot dat juohkása álbmogis. Fylkkagielddas ja suohkaniin lea ovttas earenoamáš ovddasvástáduš fylkkas áimmahuššat ja ovddidit álbmotdearvvašvuođa. Geavatláččat lea dát álbmotdearvvašvuođabargu, mas lea sáhka das ahte láchit dili, ovddidit álbmoga dearvvašvuođa ja áigeloavttu ja unnidit faktoriid main leat negatiiva váikkuhusat - fysalaš ja psyhka-laš. Bargus lea dehálaš prinsihppa váikkuhit servodatovdá-neapmái mii ovddida álbmotdearvvašvuođa ja dásseda álbmoga sosiála erohusaid. Dutkan čájeha ahte lea čielga oktavuohka gaskal gelbbolašvuođa ja dearvvašvuođa. Álbmotdearvvašvuođaperspektiivvas boahá álbmogis loktejuvvo gelbbolašvuohta mielddisbuktit buoret álbmotdearvvašvuođa.

2. Mánáidgárdi ja vuodđoskuvla

Mánáidgárddi ja skuvlla servodatmandáhtta huksejuvvo oktasaš árvvuid ala mat deattuhit ahte mánáid ja nuoraid oahppan ja ovdáneapmi ferte gehččojuvvot ollislaččat ja oktavuodas. Mánáidgárdi ja skuvla leat maiddáid dehálaš kulturguoddit báikegottis, ja leat diehtelasat guovddáš aktevrat barggus áimmahuššat ja ovddidit mánáid ja nuoraid giela, identitehta ja kultuvrralaš duogáža. Ollu mánáide lea mánáidgárdi álgun guhkes oahppomannolahkii, ja buorre sirdin mánáidgárddis vuodđoskuvlii sáhtta leat mearrideaddjin dasa mot reastta skuvlavázzin šaddá. Vai mánát galget vásihit oktavuodá gaskal mánáidgárddi ja vuodđoskuvlla, de lea hui dehálaš ahte lea buorre ovttasdoaibman gaskal ruovttu, mánáidgárddi ja skuvlla.

Nu ahte olles oahppomannolagas sihkkarastá kvalitehta sirdimiin gaskal iešguđet cehkiid, de lea dehálaš ahte lea buorre ja systemáhtalaš ovttasbargu gaskal mánáidgárddi ja mánáidceahki, mánáidceahki ja nuoraidceahki, nuoraidceahki ja joatkkaoahpahusa.

2.1 Mánáidgárdi

Riikkaidgaskasaš ja sisriikkalaš dutkan čájeha ahte mánáidgárddit main lea buorre kvalitehta leat dehálaččat dasa ahte mánát lihkestuvvet buorebut oahpus, bargoeallimis ja eallimis obbalaččat. Mánáidgárddit main lea buorre kvalitehta leat mánáidgárddit mat vuodđun atnet ollislaš lahkoneami fuolahussii ja oahppamii ja mat árvvus atnet mánnávuodá iešárvvu.

Mánáidgárdi galgá addit mánáide buori álggu eallimis, ja addit buori vuodá boahteáiggi servodaga searvamii ja leat álgun máná eallinagi oahppannannolahkii, beroškeahtá duogážiis ja dárbbuin. Dát gáibida ahte mánáidgárdi árrat bargagoahtá hástalusaiiguin, láchčá dili buriid oahppan- ja ovdánanvejolašvuodaide ja heiveha mánáidgárdefálaldaga ovttaskas máná dárbbuide.

Govva: Álttá suohkan

Lea dehálaš áimmahuššat oadjebas ja buriid sirdimiid mánáidgárddis vuodđoskuvlii. Deaddu ii biddjo mánáid dahkat gearggusin skuvlii, nugo oahppat čatnat skuovva-báttiid ja čohkkát jaska, muhto dahkat skuvlla gearggusin mánnái. Dainna oaivvilduvvo ahte skuvla ráhkkanahhtá váldit vuostá juohke ovttaskas oahppi, nu mot sii leat. Ahte máná dárbu oadjebasvuhtii vuhtiváldojuvvo, ja ahte oahpahus heivehuvvo ovttaskasmánái vuosttaš skuvlabeaivvi rájes. Mánáidgárddi/ruovttu ja skuvlla gaskas ferte leat ovttasbargu buori áiggis ovdal go skuvla álgá jus dán galgá ollašuhhtit.

Govva: Sergey Novikov/Shutterstock, Inc.

2.2 Vuodđoskuvla

Árra ángiruššan berre leat vuodđun buot bargui ohppiiguin. Árra ángiruššamis lea sáhka sihke das ahte bargojuvvo bures universála doaimmaiguin, mat mielddisbuktit ahte eai leat nu ollugat geat dárbbášit earenoamáš láchčima, ja das ahte árrat boahtit fárrui go váttisvuodát ilbmet oidnosii.

Oktasašskuvla fátmasta buot ohppiid, ja lea dehálaš báikin oahppamii ja šaddadeapmái. Ohppiin lea vuoigatvuohta oažžut oahpahusa nu ládje, ja dakkár birrasis, ahte addá

Govva: Syda Productions/ Shutterstock, Inc.

Govva: Hurst Photo/ Shutterstock, Inc.

sidjiide buori skuvlejumi. Heivehuvvon oahpahas searvevuoda rámma siskobealde lea dehálaš prinsihppa oahpahussii skuvllas. Mihttomearri lea láchit dili nu ahte oahppit vásihit dan ahte sii hálddašit, ja ožžot hástalusaid iežaset návccaid ja eavttuid vuodul. Skuvllas galget leat alla ambišuvnnat ohppiid olis, sihke oahppama ja ovdáneami ektui.

Earenoamáš dehálaš leat mihtilmas ángiruššansuorggit vuodđoskuvlla ohppiide. Vuodđogálggat mielddisbuktet earret eará ahte oahppit máhttet rehkenastit ja lohkat

iešguđet skuvlafágain, ja ahte sis leat njálmmálaš, čálalaš ja digitálalaš gálggat. Árvvoštallamiid mielde, čájehit barggut vuodđogálggaiguin, ahte oahpahasas rievddada dat mii vuoruhuvvo, ja lea iešguđet lágan áddejupmi das maid dát bargu mearkkaša. Plánaáigodagas sáhtta leat hástalusas ovttalágan vuoruheapmi ja áddejupmi/ipmárdus das mat dát gálggat leat nu ahte sihkarastá joatkevaš ovdáneami ohppiid vuodđogálggain olles 13-jagi oahppomannolagas. Hástalus lea oaidnit ollisvuoda ohppiid oahppomannolagas.

3. Joatkkaoahpahus

3.1 Finnmárkku fylkkagielda skuvlaeaiggádin

Fylkkagielda galgá plánet ja hukset oahppofálaldaga mii oktiivástida našuvnnaš mihttomeriiguin, ohcciid sávalda-gaiguin ja dárbut mii servodagas leat joatkkaoahpahussii buot oahpposurggiin.

Joatkkaoahpahusa kvalitehtavuogádat galgá vuhtiiváldit lága mearrádusaid oahpahusa kvalitehta ja ohppiid vuoigat-vuođaid ektui. Skuvllain biddjo lassin ollu deaddu ohppiid-demokratijii.

3.2 Finnmárkku fylkka joatkkaoahpahusa bajitdási mihttomearit plánaáigodagas 2016-2028

1. Finnmárkku fylkkagieldda mihttomearrin lea ahte oahppit ovttaskasolmmožin leat guovddázis. Finnmárkku fylkkagielda háliida nannet ohppiid oahppama, ovdáneami ja šaddadeami, seammás leat giella-, identitehta- ja kulturhuksejeddjin skuvllas.
2. Finnmárkku fylkkagieldda mihttomearrin lea ahte oassi ohppiin geat čadahit ja cevzet leat seamma dásis go gaskamearálaččat riikkas.
3. Oahppofálaldagain Finnmárkkus galgá iešguđet áiggi leat alla kvalitatiivvalaš standárda ja galgá sáhttit buohtastahttojuvvot dainna buoremusain mii riikkas muđui fállujuvvo.
4. Oahppomannolat galgá speadjalastit olles 13-jagi oahppomannolaga ja leat deháleamos buktosiin gealboloktema, ealáhusovdáneami ja obbalaš servodatovdáneami ektui fylkkas.
5. Joatkkaoahpahusa struktuvra heivehuvvo oahppi fágalaš dárbbuide, ealáhusdoaimmaid ja almmolaš ášahusaid dárbbuide, mii nanne fágabirrasiid, mii vuhtiiváldá lávdan ássanstruktuvrra ja sihkkarastá gánnáhahtti ekonomijja.
6. Buorebut bohtosat áiggi badjel oktasašfágain sihke oahpporáhkanahhti ja fidnoráhkanahhti oahppoprográmmain.
7. Álbmotdearvašvuohta ja olgunastin boahhá leat dehálaš elemeantan plána ulbmiljoavkkuid ektui.

Fylkkaviessu, N-9800 Čáhcesullo.

Govva: Harald F. Hereide/ Finnmárkku fylkkagielda

3.2.1 Mihttomearri

Finnmárkku joatkkaoahpahusa mihttomearri lea ahte oahppit ja fidnooahppit galget ceavzit ja čadahit normerejuvvo áiggis.*

- Fálaldat galgá leat diehttevaš, geabbil ja beaktil čađa manni skuvlafálaldagain nu guhkás go dat lea vejolaš.
- Ovttaskas oahppái ja fidnooahppái addo oahppofálaldat alla kvalitehtain mii speadjalastá almmolaš ášahusaid ja priváhta ealáhusdoaimmaid dárbbuid.

3.2.2 Kvalitehta

- Dovdomearkan dasa galgá leat buorre oahppanbiras, mas lea kultuvra oahppamii ja rievdadussii.
- Dovdomearkan dasa galgá leat ahte deaivvadeapmi gaskal oahpaheadji ja oahppi addá ovttaskas oahppái ovdáneami ja mas ovttaskas oahppi oazžu hástalusaid iežas potensiála mielde.
- Dovdomearkan galget leat buorit gaskavuodát sihke siskkáldasat skuvllas ja ovttaskasgus suohkaniiguin ja ealáhusdoaimmaiguin.
- Dovdomearkan galgá leat buorre ovttaskasgus gaskal oahppi/váhnemiid/oahpaheddjiid ja fidnooahppi/fitnodaga.
- Dovdomearkan galget leat berošteaddji skuvlajodiheadjit geat deattuhit dan mii dáhpáhuvá luohkkálanjas ja geat sáhttet rávvet ja bagadit oahpaheddjiid.
- Skuvllain galget leat nanu ja bivnnuhis fágabirrasat.
- Galget sihkkarastit buriid sirdimiid olles oahpahusa čađa

Govva: Ekaterina Golitsyna

3.3 Fágaskuvlaoahpahus

Fylkkagielda galgá fuolahit ahte fálljuvvo dohkkehuvvon fágaskuvlaoahpahus mii vuhtiiváldá báikkálaš, regionálalaš ja našuvnalaš gelbbolašvuodárbbuid vuoruhuvvon servodatsurggiin. Fágaskuvlafálaldat lea oassin Norgga goalmát oahppodásis, ja galgá fágaskuvlalága vuodul addit oanehis fidnooahpuid, madda vuodđun lea joatkkaoahpahus dahje vástideaddji reálagelbbolašvuotta, ja oahppojahki das galgá bistit unnimusat jahkebeali ja eanemusat guokte jagi.

Davvenjágga maritiima fágaskuvlla simulatuvra vejolažžan dahká oahpahusa, ealáhusovdáneami ja innovašuvnna maritiimma ealáhusain

Govva: Finnmarkku fylkkagielda

Nuoraidfitnodat Flex UB Čáhcesullos šattai Norgga buoremus nuoraidfitnodahkan 2014:s..

Govva: Nuorra Fidnohusen

3.3.1 Fágaskuvlla váldomihttomearit boahhteáiggi perspektiivvas

Fágaskuvla leat fidnofágalaš oahput madda vuodđun lea joatkkaoahpahas dahje vástideaddji reálagelbbolašvuhta. Oahpuin lea oahppojahki mii bistá jahkebeali rájes guovtti jahká, ja dat leat oassin tertiálaoahpus. Dat mearkkaša ahte oahppu mii lea dásis joatkkaoahpahas bajábealde. Fidnofágalaš oahpuin oavvilduvvo oahppu mii addá gelbbolašvuoda maid sáhtá geavahišgoahtit bargoeallimis vel eanet obbalaš oahpahasdoaimmaid haga. Fágaskuvllain lea dehálaš doaimma leat "vásedin doaimmaid" fáluheadjtin bargoeallimii, ja sii leat stuora lágideaddjit lass- ja joatkkaoahpuin. Finnmárkkus lea fágaoahpahas nanus, ja fágaskuvla lea dehálažžan fidnogelbbolašvuoda vel eanet nanemii. Fágaskuvllat leat dehálaš lágideaddjit gelbbolašvuodas maid ealáhusdoaimmat ohcalit.

Finnmárku lea gelddolaš minerála fylka stuora duodašuvvon minerálaressaiguin. Guovžajávri ruvke. Gáldu: Teknisk ukeblad

3.4 Fágaoahpahas

Fágaoahpahas lea dat oassi oahpahasas mii dáhpáhuva fitnodagas. Maŋnel joatkkaskuvlla sáhtá oahppi šaddat fidnooahppin dahje oahppokandidáhttan. Oahppoáigi sáhtá rievddadit duogáza mielde, muhto dábálaččat dat lea 2 jagi. Go oahppoáiggiin geargá ja buot oktasašfágat ja prográmmat leat cevzon, de fidnooahppi sáhtá čadahit fágadahje sváinnasgeahččaleami. Dalle dat olmmoš sáhtá gohčodit iežas fágabargin.

Finnmárkkus fylkkagiela háliida ahte oahppanáigi fitnodagas galgá addit buori kvalitehta oahpahasas. Fágalaš jodiheadji/bagadalli galgá čuovvolit buriin máhtolašvuodain oahppoplánamihtuid birra ja buriin láchčimiin. Oahppoáigi galgá addit fidnooahppiide mávssolaš gelbbolašvuoda, nu ahte sii

Gáldu: Regionála plánastrategiija 2012- 2016, Finnmárkkus fylkkagiela

Govva: ©Varanger Photo-Eirik Kristensen

leat bivnnuhat ealáhusdoaimmaide. Finnmárkkus fylkkagiela galgá čadaht gaska geahččalit addit oahppofálaldagaid mat leat relevánta ealáhusdoaimmaid dárbuid ektui Min servodat ovdána jođanit, ja gáibiduvvo ahte lea heivehanmuni servodaga gelbbolašvuoda dárbuid ektui.

3.4.1. Fágaoahpahasas váldomihttomearit boahhteáiggi perspektiivvas

Fágaoahpahasas lea váldomihttomeriin okta boahhteáiggi perspektiivvas háhkat oahpposajiid buohkaide geat háliidit dan.

3.5 Rávisolbmuidoahpahas

Lea dehálaš ahte lea oahppofálaldat ja reálagelbbolašvuoda árvvoštallan earenoamážit mii earenoamážit lea heivehuvvon rávisolbmuide ja sin eallindillái.

Finnmárkkus lea stuora oassi rávisolbmui geat eai leat čadahan joatkkaoahpahasas. Rievdan eallindilli rávisolbmui, bargomárkana nuppástus, bargosisafarren ja obbalaš sisafarren boahá nai dahkat dárbbu reálagelbbolašvuoda árvvoštallamii ja heivehuvvon oahppofálaldahki.

Váilevaš joatkkaoahpahasas váikkuhus ovttaskas olbmui lea ahte sáhtá leat hástalus beassat mielde bargoeallimii. Almmolaš ja priváhta suorggis bohtet dan geažil váilut fágabargit.

Illustrašuvdnagovva.

4. Alit oahppu ja dutkan

Govva: Ditty_about_sommer/ Shutterstock, Inc.

Gávdnan bargonávccain main lea alit oahppu lea álohii leamašan kritihkalaš fáktora ealáhusovdáneapmái, buori almmolaš bálvalusfálaldahkii ja nanu ássamii Finnmárkkus. Vurdojuvvo eanet dárbu bargonávccaide alit oahpuin jagiin nai ovddasguvlui. Statistihkalaš guovddášdoaimmahaga dieđuid mielde boahdá oassi bargoveagas alit oahpuin lassánit 40%:ii jagi 2025 rádjái. Bajitdási govva lea ahte oahppodási lassána Finnmárkku álbmogis.

Dovdomearkaraporttat ja SGD-statistihkka čájeha ahte Finnmárku lea vuolemusas riikkas iežas dahkkon DjO dáfus juohke ássi nammii, vuolemusas riikkas ealáhusdoaimmaid DjO-jahkedoaimmaid logu dáfus. Dát oidnosii boahdá earret eará vuollegis searvama bokte našuvnnaš ja riikkaidgaskasaš dutkanprográmmain. Dasa lassin čájehit statistihkat ahte Finnmárkkus ealáhusdoaimmat leat unnán ovddastuvvon ieš dahkkon DjO dáfus ja ahte ealáhusdoaimmat dušše unnán muddui ávkkástallat dutkama iežaset doaimmain. Viidáset ovdáneapmi ja nannen ovttasbarggus gaskal ealáhusaid ja dutkanásahusaid, ja ovttasbargu eará gelbbošvuoda- ja oahppobirrasiguin, maiddá riikkaidgaskasaččat, šaddet strategalaš dehálaš ánggiruššansuorggit ovddasguvlui. Guhkesáigásaš ja strategalaš bargu lea nai dárbbalaš vai nanne ja ása ođđa alit oahppofálaldagaid Finnmárkkus.

Sámi servodagas leat stuora hástalusat boahhteáiggis háhkat doarvái sámezielat bargiid eanas fágasurggiin. Dát dilli guoská sihke almmolaš hálldašeapmái ja priváhta ealáhusdoaimmaide. Okta dain stuorámuš hástalusain boahhteáiggis lea rekrutteret alit ohppui ja dutkamii studeanttaid geain lea sámeziel- ja sámi kulturamáhttu.

Illustrašuvdnagovva

Finnmárkkus lea Sámi Allaskuvla guovddášásahus alit ohppui sámi máhttodárbbu várás. Dát lea dehálaš bargu mii boahdá leat vuodđogeadgin dasa ahte viidásetovdánahttit buriid oahpuid mat dustejit sámi servodaga máhttodárbbuid.

Sámi allaskuvla Guovdageainnus

Govva: Sámi allaskuvla

Áltá, Hámmárfeastta ja Girkonjárdga Campusat UiT-Norgga ártkalaš universitehta bokte leat mutuvrrat oahpuin norgga servodaga váste, ja leat ovttas Sámi Allaskuvllain dehálaš doaimmat fátmastit sámi dimenšuvnna buot alit oahpuin Finnmárkkus. Regionálalaš perspektiivvas boahtiba earenoamážit UiT-Norgga ártkalaš universitehta ja Sámi Allaskuvla leat dehálaš ovttasbargoguoibmin dustet daid hástalusaid mat sámi oahpposervodagas odne leat.

Romssa Universitehta – Norgga ártkalaš universitehta, Campus Áltá

Govven: Rebekka Ellingsen, NRK

Iežas oahppoásahusaid gávdnan mat vuodđun atnet báikkálaš ja regionálalaš áššečuolmaid leat dehálaččat Finnmárkui. Fágalaš nanu ja ceavzilis birrasat leat maiddá dehálaččat vai sáhtá dustet lassáneaddji gilvvu studeanttaid ja oahpohusveaga alde. Dakkár birrasat addet buoret vuolgasaji ovttasbargui dutkan- ja ovdánanprošeavttaide ja nanejit vejolašvuodaid viežžat ruđaid ealáhusdoaimmaid olgguldas aktevrrain. Dát fas addá vejolašvuodaid fállat eanebut relevánta oahpuid mat leat Finnmárkku konkrehta dárbbuid váste. Liikká leat geabbilis oahppofálaldagaid ja

lassi- ja joatkkaoahpuid fálaldagat dehálaččat bajásdoallat ja ođasmahttit gelbbolašvuoda fylkkas. Oahppo- ja dutkanovttasbargu gaskal Campusiid ja fylkka iežas ásašusaid lea dasa lassin dehálaš lávki dan guvlui ahte joksat mihttomeari viidáset ovdánahttime Finnmárku oahppoásahusaid.

4.1 Oahpus bargui

Finnmárku ovdána, ja dáppe bohtá leat stuora dárbu gelbbolaš bargonávccaide jagiin ovddasguvlui. Seammás leat Finnmárkkus bohtteáiggis oalle stuora industriála- ja ealáhuslaš rievdadusat vuordime. Eanet deaddu biddjo oljo- ja gássaindustriijii, ja bohtet dárbbášuvvot oljodoaimbaguoskevaš bargosajit ábis. Minerálabohkan ja mearradoallu leat ealáhusat mat sáhttet ovdánit, ja árvoháhkkan lea stuoris eará ealáhusain nugo guolástusas, mátkeealáhusas ja kulturealáhusain. Almmolaš suorggis bohtá Finnmárkkus, nugo riikkas ge muđui, sáhttet šaddat stuora hástalusat rekrutteret olbmuid dearvvašvuoda- ja oahpposuorgái. Danin bohtá leat dehálaš ásašit geabbilis oahppostruktuuraid mat nagodit dustet diekkár hástalusaid.

Eanet ealáhusat vásihit odne váttisvuodaid rekrutteremiin. Obbalaččat váilu gelbbolaš bargofápmu, sihke fágabargit ja olbmot alit oahpuin. Joatkkaskuvlla dásis lea dárbu eanet oahppofitnodagaide mat sáhttet nuoraide addit relevánta fágagelbbolašvuoda.

Oahpes ášši lea ahte muhtun surggiin leat hástalusat rekrutteret bargiid fágagelbbolašvuodain. Dattetge gávdno parallealla hástalus dainna ahte vejolaš fidnooahppit Finnmárkkus eai oaččo oahpposajiid. Joatkkaoahpahasas ferte danin bargojuvvot rievttis oahppofálaldagaiguin, rekrutteren ferte daidda ja láchit dili nu ahte priváhta ja almmolaš doaimmat sáhttet váldit vuostá eanet fidnoohppiid.

Seammás berre hástalit ja movttiidahttit ealáhusdoaimmaid mearrediđolaš bargui gelbbolašvuodain ja innovašuvnnain, ja ealáhusdoaimmat berrejit eanet bovdejuvvot sisa skuvlii. Ealáhusdutkan ja innovašuvdna berre viidáset ovdánahttot ovttasbarggu vuođul gaskal regionálalaš bargoguoibmevuoda, gealbintenssiiva ealáhusdoaimmaid ja DjO-suorggi.

Bargonávccaid rekrutteren bohtá leat dehálaš vuoruhansuorgi jagiin ovddasguvlui. Mañemus logijagi áigodagas lea Finnmárku bargofápmu netto olggosfievrrideaddjis rievdan šaddat bargofápmu netto sisafievrrideaddjin. Muhtun surggiin danin bohtá bargosisafárren leat dárbbášlaš. Dat fas gáibidat stuora ja ovttastahttojuvvon nákcabidjama suohkaniin ja almmolaš suorggis. Seammás gávdno stuora vejolašvuolta lasihit gelbbolašvuoda Finnmárku rávisolmuin. Fitnodagat berrejit eanet vuoruhit lokteme bargiid gelbbolašvuoda. Dehálaš vuoruhansuorgi bohtá nai leat lassi- ja joatkkaoahppu bargiide almmolaš- ja priváhta suorggis, ja geabbilis fálaldagaid bokte váldit oahpu rávisolmo agis.

5. Ollislaš ja strategalaš ángiruššan

Regionála gelbbolašvuodaplána galgá láhčit dili dasa ahte oaidnit olles oahppomannolaga oktavuodas, mánáidgárddi rájes čađahuvvon joatkkaskuvlla rádjái ja viidásset alit oahpu ja bargoeallima.

Oahpahusa mánggabealat hástalusaid sáhtta čoavdit go bidjá nu ahte Finnmárkkus galgá leat geatnegahtton ovttagu gaskal oahpahusaktevraid.

Finnmárkkus regionála gelbbolašvuodaplána galgá láhčit dili oaidnit oahppomannolaga oktavuodas.

Govva: Odd Angell

6. Višuvdna

Finnmárkkus lea ollislaš oahppomannolat, mii addá almmolaš ja priváhta suorgái dárbbášuvvon gelbbolaš bargonávccaid.

Govva: Odd Angell

7. Mihttomearri

Bajidit gelbbolašvuodadási Finnmárkkus badjel riikagaskamearrái ovdal go plánaáigodat nohka.

7.1 Oassemihtut

- eambbogat galget čađahit joatkkaoahpahusa
- mii oaččut eanet bargiid gelbbolašvuodain Finnmárkkus ealáhusdoaimmaide ja almmolaš suorgái
- buot rávisolbmot Finnmárkkus galget leat čađahan ja ceavzán joatkkaoahpahusa.

Gowva: Odd Angell

8. Finnmárkkku ollislaš gelbbolašvuodafálaldaga vuodđoárvvut

Finnmárkkus galgá oahpahus:

- fáttmasteaddji ja oadjebas
- mas lea alla fágalaš kvalitehta
- leat ángir
- leat olámuttos
- sihkkarastit universála hábmema
- bidjat gáibádusaid oahppái/studentii
- deattuhit fidnohtkama ja hutkáivuoda
- buvttihit máhtu fylkka birra ja rámisvuoda fylkkain
- addit saji praktihkalaš oahppamii
- ii obage gierdat givssideami

9. Finnmarkku gealboovdáneami deattuhansuorggit

1.	Sirdimat: mánáidgárdi-vuođđoskuvla, vuođđoskuvla - joatkkaoahpahuš, joatkkaoahpahuš - alit oahppu
2.	Ovttasbargu iešguđet oahpahušaktevrraid gaskkas lea áibbas mearrideaddjin dasa ahte oahppomannolat sáhtta gehččojuvvot oktavuodas.
3.	Karriearabagadallan
4.	Ovttaskas ovdáneapmi ja hálddašeapmi
5.	Seamma vejolašvuođat
6.	Bargoeallin

Finnmarkku regionála gelbbolašvuođaplána ráhkademiin jurddašuvvo guhkesáigásaččat ja dasto váikkuha nanneme einnos-tahttivuođa Finnmarkku ealáhusdoaimmaide.

Govva: Bjarne Riesto

10. Plána čuovvoleapmi

Mearriduvvon regionála plána galgá čuovvoluvvot sierra doaibmaprográmmain plána čađaheami váste. Regionála plánaeiseváldin lea fylkkagiela mii dohkkeha plána. Doaibmaprográmmas galgá leat doaibmanáigodat njeallje jagi, ja dat galgá ođastuvvot jahkásaččat. Ođasteami oktavuodas galgá árvvoštallat doaimmaid, gaskaomiid ja viidáset geaidnoválljemiid.

Doaibmaprográmma galgá meroštallat makkár resursat dárbbášuvvojit doaimmaide mat galget plánaáigodagas čađahuvvot. Doaibmaprográmmas galgá boahit ovdan makkár orgánat ja ovttasbargoguoimmit guđdet ovddasvástádusa iešguđet doaimmaide maid doaibmaprográmma siskkilda.

Skuvlaeaggádat ja Finnmarkku oahpahuš ovdasvástideaddjit galget sáhttit geavahit plána vuođđun go báikká-

laš plánat, strategijat ja doaimmat galget hábmejuvvot ja meannuduvvot

10.1 Guovddáš gažaldagat bargadettiin doaibmaplánaiguin

Makkár doaimmaid sáhttet fylkkagiela ja bargodoaimmaid oasálaččat álggahit sihkkarastin dihte buori heiveheami joatkkaoahpahuš oahppoprográmmain regionála bargomárkana dárbbuide?

Makkár doaimmaid sáhtta álggahit vai sihkkarastá rekrut-terema fylkii boahpteáiggis dárbbášuvvon fágaoahppan bargofámuš?

Makkár doaimmat sáhttet nannet oahppomannolaga juo mánáidgárdedásis?

11 Gáldut:

Kick - off *Finnmárkku regionála gelbbolašvuodaplána* lágiduvvon 2013 skábmamánus
Bargojoavkku dokumeanttat
Cealkámušat

Máhtodepartemeantta deháleamos guovddáš láidesteamit main lea relevánsa oahppovuogádaga ja álbmoga gelbbolašvuodaovdáneami hábmemii ovdanbohtet: Oahpahuslágas (1998) Universitehta- ja allaskuvlalágas (2005)Fágaskuvlalágas (2006)

Rávisolbmuid oahpahuslágas (2009) St.dieđ.nr. 30 (2003-2004), *Oahppama kultuvra* St.dieđ.nr. 16 (2006-2007), ... *ja ii oktage báhcán dasa. Árra ángiruššan eallinagi oahppamii.*

St.dieđ.nr. 31 (2007-2008), *Kvalitehta skuvllas* St.dieđ.nr. 44 (2008-2009),

Oahppolinnjá St.dieđ.nr. 9 (2011- 2012), *Bures boahtin beavdá*

St. dieđ. Nr. 20 (2012-2013), *Rievttes geainnu nalde*

Máhtodepartemeanta lea ráhkadan vel eanet guovddáš láidestemiid Ođđa JOAČ:s, joatkkaoahpahusa čadahepmi (2011-2013)

Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta/Máhtodepartemeanta leat almmuhan dearvvašvuoda- ja fuolahussuorggi gealboovdáneami rámmaeavttuid dás:

St.dieđ.nr. 25 (2005-2006), *Nákcen, vejolašvuodát ja oaivil. Boahtteáiggi fuollahástalusat*

St.dieđ. nr. 22 (2010-2011), *Mokta, nákcen, vejolašvuodát - nuoraidceahkki*

St.dieđ.nr. 13 (2011-2012), *Oahppu čálgu várás* Váldošiehtadus (2012-2013),

sisttisdoallá ovttasbargošiehtadus bargoeallima gealbokártema ja ovdáneami birra.

St.dieđ. nr 9 (2011-2012), *Bures boahtin beavdá*.

VOFO, Finnmárkku Rávisolbmuid oahpahuslihttu: *Fáddáevttohusat: oahppan ja máhttu rávisolbmuide eaktodáhtolaš organisašuvnnaid ja oahppolihtuid kurssaid bokte.*